

Några exempel på lagar och konventionsartiklar att lyfta i påverkansarbete:

- Rätt till tolk i arbetslivet och jobb, s. 1-2
- Barns rätt till teckenspråk, s. 3
- Rätten till god hälsa och vård & omsorg, s. 4

Rätt till tolk i arbetslivet och jobb

Hälso- och sjukvårdslagen, 8 kap: Ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård

1 §/Upphör att gälla U:2019-01-01/ Landstinget ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom landstinget. Detsamma gäller i fråga om den som är kvarskrivnen enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och som stadigvarande vistas inom landstinget. Även i övrigt ska landstinget verka för en god hälsa hos befolkningen.

1 §/Träder i kraft I:2019-01-01/ Landstinget ska **erbjuda en god hälso- och sjukvård** åt den som är bosatt inom landstinget. Detsamma gäller i fråga om den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och som stadigvarande vistas inom landstinget. Även i övrigt ska landstinget verka för en god hälsa hos befolkningen. *Lag (2018:694).*

7 § Landstinget ska erbjuda dem som avses i 1 §

1. habilitering och rehabilitering,
2. hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning, och
3. tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade.

Härunder följer utdrag från **FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** på mänskliga rättigheter som döva och hörselskadade personer har inom arbetsmarknaden.

FN-konventionen: Artikel 8. Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning.

- **8.2.a.iii)** om att **främja erkännande av färdigheter, meriter och förmågor** hos personer med funktionsnedsättning samt av deras bidrag på arbetsplatserna och på arbetsmarknaden.

Artikel 9. Tillgänglighet

- **9.2.e)** erbjuda former av assistans och annan personlig service, däribland ledsagare, lektörer och **yrkesverksamma teckenspråkstolkar**, för att underlätta tillgänglighet till byggnader och andra anläggningar som är öppna för allmänheten,
- **9.2.f)** främja andra ändamålsenliga former av hjälp och stöd till personer med funktionsnedsättning för att **säkerställa deras tillgång till information**,

Artikel 21. Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information

- **21.b)** godta och underlätta användning i offentliga sammanhang av **teckenspråk**, punktskrift, förstorande och alternativ kommunikation och alla andra tillgängliga medel, former och format för kommunikation som personer med funktionsnedsättning själva valt,
- **21.e)** **erkänna och främja användning av teckenspråk.**

Artikel 27. Arbete och sysselsättning

- **27.1.** Konventionsstaterna erkänner rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Det innefattar rätten att kunna förtjäna sitt uppehälle genom fritt valt eller antaget arbete på arbetsmarknaden och i en arbetsmiljö som är öppen, som främjar integration och är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Konventionsstaterna ska skydda och främja förverkligande av rätten till arbete, däribland för personer som förvärvar funktionsnedsättning under anställning, genom att vidta ändamålsenliga åtgärder, däribland lagstiftning, för att bl.a. göra följande:
  - a) **förbjuda diskriminering** på grund av funktionsnedsättning med avseende på alla frågor som gäller **alla former av yrkesverksamhet**, innefattande rekryteringsvillkor, anställning och sysselsättning, **bibehållande av anställning**, befordran samt säkra och hälsosamma arbetsförhållanden,
  - b) skydda rätten för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra till **rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor**, innefattande lika möjligheter och lika ersättning för arbete av lika värde och till trygga och sunda arbetsförhållanden, innefattande skydd mot trakasserier, och lösning av klagomål,
  - d) göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att få **faktisk tillgång** till arbets- och yrkesvägledning, arbetsförmedling, yrkesutbildning och vidareutbildning, som är allmänt tillgängliga,
  - e) främja möjligheter till anställning och befordran för personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden och hjälp med att **finna, erhålla, bibehålla och återgå till en anställning**,
  - g) **anställa personer med funktionsnedsättning i den offentliga sektorn**,
  - h) **främja anställning** av personer med funktionsnedsättning inom den privata sektorn genom ändamålsenliga riktlinjer och åtgärder, vilka kan omfatta program för positiv särbehandling, stimulansåtgärder och andra åtgärder,
  - i) **säkerställa att skälig anpassning på arbetsplatsen erbjuds personer med funktionsnedsättning**,
  - j) främja att personer med funktionsnedsättning **tillägnar sig arbetserfarenhet** på den öppna arbetsmarknaden, samt
  - k) främja program avseende yrkesinriktad och yrkesmässig rehabilitering, bibehållande i arbete och återinträde i arbete för personer med funktionsnedsättning.

Barns rätt till teckenspråk

FN-konventionen: Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning.

- **7.2** I alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Artikel 24 Utbildning:

- **24.3.b)** underlätta inläring av teckenspråk och främja dövsamhällets språkliga identitet, samt
- **24.3.c)** säkerställa att utbildning av personer, särskilt av barn, med synskada eller dövblindhet eller som är döva eller hörselskadade, ges på de mest ändamålsenliga språken, formerna och medlen för kommunikation för den enskilde och i miljöer som maximerar kunskapsrelaterad och social utveckling.
- **24.4.** För att säkerställa förverkligandet av denna rättighet ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att anställa lärare, även lärare med funktionsnedsättning, som är kunniga i teckenspråk och/eller punktskrift, och för att utbilda yrkeskunniga personer och personal som är verksamma på alla utbildningsnivåer. Denna utbildning ska omfatta kunskap om funktionshinder och användning av lämpliga förstorande och alternativa former, medel och format för kommunikation, utbildningstekniker och material för att stödja personer med funktionsnedsättning.

Artikel 30. Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott.

- **30.4.** Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt på lika villkor som andra till erkännande av och stöd för sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.

Rätten till god hälsa och vård & omsorg

FN-konventionen: Artikel 25. Hälsa

Konventionsstaterna erkänner att personer med funktionsnedsättning har rätt att åtnjuta bästa möjliga hälsa och utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Konventionsstaterna ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster för personer med funktionsnedsättning med beaktande av jämställdhetsperspektivet, däribland hälsorelaterad rehabilitering. Konventionsstaterna ska särskilt

- **25.d)** kräva att hälso- och sjukvårdspersonal tillhandahåller vård av samma kvalitet till personer med funktionsnedsättning som till andra, inbegripet med deras **fria och informerade samtycke, genom att bl.a. höja medvetandet om mänskliga rättigheter, värdighet, självständighet** och behov för personer med funktionsnedsättning, genom utbildning och utfärdande av etiska normer för offentlig och privat hälsoservice,

Hälso och sjukvårdslagen, 5 kap: Verksamheten

1 § Hälso- och sjukvårdsverksamhet ska bedrivas så att **kraven på en god vård** uppfylls. Det innebär att vården särskilt ska

1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard,
2. tillgodose patientens behov av trygghet, kontinuitet och säkerhet,
3. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,
4. främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen, och
5. vara lätt tillgänglig.

Hälso- och sjukvårdslagen, 8 kap: Ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård

1 §/Upphör att gälla U:2019-01-01/ Landstinget ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom landstinget. Detsamma gäller i fråga om den som är kvarskrivnen enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och som stadigvarande vistas inom landstinget. Även i övrigt ska landstinget verka för en god hälsa hos befolkningen.

1 §/Träder i kraft I:2019-01-01/ Landstinget ska **erbjuda en god hälso- och sjukvård** åt den som är bosatt inom landstinget. Detsamma gäller i fråga om den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och som stadigvarande vistas inom landstinget. Även i övrigt ska landstinget verka för en god hälsa hos befolkningen. *Lag (2018:694).*

7 § Landstinget ska erbjuda dem som avses i 1 §

1. habilitering och rehabilitering,
2. hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning, och
3. **tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade.**